

Мінімальне податкове зобов'язання (далі – МПЗ). Основні правила і вимоги законодавства.

Серед змін до Податкового кодексу України, які набрали чинності у 2023 році є введення мінімального податкового зобов'язання. І першим роком, за який визначається мінімальне податкове зобов'язання, є 2022 рік. Ці зміни стосуються як платників податків, так і органів місцевого самоврядування, адже його сплата впливатиме на дохідну частину місцевого бюджету. Експерти Програми USAID DOBRE розробили роз'яснення щодо **основних правил і вимог законодавства сплати мінімального податкового зобов'язання**.

МПЗ - мінімальна величина податкового зобов'язання із сплати податків, зборів, платежів, **контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи**, пов'язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або з власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь, розрахована відповідно до [Податкового кодексу України](#) (далі - ПКУ). **Сума мінімальних податкових зобов'язань, визначених щодо кожної із земельних ділянок, право користування якими належить одній юридичній або фізичній особі, у тому числі фізичній особі - підприємцю, є загальним мінімальним податковим зобов'язанням (14.1.114² ПКУ).**

Мета введення МПЗ - вивести сільгоспземлі оренди з тіньового обробітку, зменшити втрати бюджету через ухилення від оподаткування шляхом детінізації аграрної діяльності, сприяти отриманню додаткових надходжень до місцевого бюджету.

Платником МПЗ є резидент, який володіє та/або користується (орендує (суборендує), на умовах емфітевзису, постійно користується) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь (пп. 162.1.1 прим. 1 п. 162.1 ст. 162 ПКУ).

МПЗ поширюватиметься на власників та користувачів земельних ділянок сільгосппризначення, які розташовані за межами населених пунктів, а також у їхніх межах, якщо розмір ділянки становитиме 0,5 га та більше.

МПЗ обчислюється контролюючим органом на підставі даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, Державного земельного кадастру та/або на підставі оригіналів чи належним чином засвідчених копій відповідних документів платника податків, зокрема документів, що підтверджують право власності/користування (пп. 170.14.3 ПКУ).

Усі кошти, сплачені у межах МПЗ за користування землею сільськогосподарського призначення, надходять до місцевих бюджетів за місцем розташування ділянки.

Сплата МПЗ обов'язкова як для юридичних, так і для фізичних осіб.

В основі нового механізму, що визначає суму МПЗ – коефіцієнт від нормативної грошової оцінки (НГО) власних сільськогосподарських земель або тих, що перебувають в користуванні.

Сума всіх сплачених податків відповідного платника у залежності від системи його оподаткування не має бути менше ніж МПЗ. Розрахована сума податку з урахуванням цього принципу й буде МПЗ.

Коефіцієнти МПЗ.

Особливості розрахунку МПЗ за 2022 та 2023 звітні роки визначені п. 67 підрозділу 10 розділу ХХ «Перехідні положення» ПКУ.

Так, для розрахунку МПЗ за 2022 та 2023 податкові (звітні) роки коефіцієнт "К", визначений у пп. 38-1.1.1 і 38-1.1.2 ПКУ, застосовується із значенням 0,04, або 4% нормативно грошової оцінки.

Для ФОП четвертої групи, що провадять свою діяльність виключно в межах зареєстрованого фермерського господарства, коефіцієнт МПЗ становить 0,02, а з 2024 року становитиме 0,025.

До відома!

Уперше сплачувати МПЗ доведеться у 2023 році, тож податки слід рахувати за 2022 рік.

Які саме податки, збори та оплати враховуються для визначення обсягу МПЗ? Це залежить від конкретного платника податків (зокрема, юридичної особи/ФОПа/фізичної особи), який знаходиться на відповідній системі оподаткування (загальної/ спрощеної/іншої (для фізособи, ФОПа)) та наявності частки сільськогосподарського товаровиробництва.

У рахунок сплати МПЗ можуть включатися такі сплачені податки, збори, платежі та витрати:

- Податок на прибуток або Єдиний податок
- ПДФО та військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, сплачених за придбання товарів у фізичних осіб)
- ПДФО та військовий збір з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок с/г призначення
- ПДФО і військовий збір з доходів від продажу власної сільгосппродукції (для фізичних осіб)
- Рентна плата за спеціальне використання води
- Земельний податок за земельні ділянки, віднесені до с/г угідь
- 20% витрат на сплату орендної плати за землі віднесені до с/г угідь, орендодавцями яких є юридичні особи, та/або які перебувають у державній чи комунальній власності

Наприклад, до загальної суми сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів для платника податку – **фізичної особи включаються:**

- податок на доходи фізичних осіб та військовий збір з доходів від продажу власної сільськогосподарської продукції;
- земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь.

МПЗ рахується за формулою, прив'язаною до нормативно-грошової оцінки ділянки 1 га ріллі по області, де вона розташована, з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого ПКУ для справляння плати за землю; коефіцієнту та кількості календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користуванні на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) платника податків.

Порядок розрахунку МПЗ визначено ст. 38-1 ПКУ. Формула розрахунку МПЗ залежить від того, проведена нормативна грошова оцінка земельної ділянки (паю) чи ні.

Якщо нормативно грошова оцінка проведена: $МПЗ = НГОд \times К \times М / 12$.

МПЗ – мінімальне податкове зобов'язання;

НГОд – нормативна грошова оцінка відповідної земельної ділянки з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом для справляння плати за землю;

К – коефіцієнт, який становить 0,05;

М – кількість календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користуванні на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) платника податків.

Якщо нормативно грошова оцінка не проведена: МПЗ = НГО x S x K x M / 12.

МПЗ – мінімальне податкове зобов'язання;

НГО – нормативна грошова оцінка 1 гектара ріллі по області з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом для справляння плати за землю;

S – площа земельної ділянки, гектарах;

K – коефіцієнт, що становить 0,05;

M – кількість календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користуванні на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) платника податків.

Розрахунок загального МПЗ вперше здійснюватиметься за наслідками 2022 року (відповідно до нових п.64 – 66 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ). **Тобто, першим роком, за який визначається МПЗ, є 2022 рік.**

Розрахунок до сплати МПЗ відбудеться у 2023 році після здачі усіх річних декларацій та вирахування відповідної різниці.

Звільнення від МПЗ (<https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/644122.html>)

Від сплати МПЗ звільняються власники або користувачі (п.381.2 ст.38 ПКУ):

- земельних ділянок, що використовуються дачними та садівничими кооперативами;
- земель запасу;
- невитребуваних земельних часток (паїв);
- земельних ділянок, які розміщені у Чорнобильській зоні
- земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, які належать фізичним особам на праві власності та/або на праві користування та станом на 1 січня 2022 року знаходилися у межах населених пунктів.

На 2022–2023 рік тимчасово діє звільнення від сплати МПЗ за ділянки, які розташовані на територіях:

- де ведуться (велися) бойові дії**
- які тимчасово окуповані збройними формуваннями російської федерації**
- які засмічені вибухонебезпечними предметами:
- на яких наявні фортифікаційні споруди.

До відома:

** [Постанова КМУ «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться \(велися\) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією»](#)

** [Наказ Мінінтеграції «Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться \(велися\) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією».](#)

Як звітувати за МПЗ?

Юридичні особи та ФОП будуть зобов'язані у складі податкової декларації за рік подавати додаток з розрахунком загального МПЗ за 2022 рік.

Платникам – фізичним особам не потрібно самостійно звітувати за МПЗ. Замість них податкова до 1 липня поточного року самостійно визначатиме розмір загального МПЗ і надсилатиме податкове повідомлення-рішення.

Ті, хто отримав податкове повідомлення-рішення від податкової, має сплатити визначену суму МПЗ протягом 60 днів із дня вручення. Хто не згоден із розрахунком МПЗ має право звернутися до податкового органу для проведення звірки даних протягом 30 днів з дня вручення ППР.

Зверніть увагу, якщо ви передаєте земельну ділянку в офіційну оренду, то обов'язок зі звітування та сплати переходить на орендаря такої ділянки.

Взаємовідносини контролюючих органів з органами місцевого самоврядування та ДКСУ

Контролюючі органи відповідно до ПКУ і Бюджетного кодексу України подають ОМС у розрізі джерел доходів звітність:

- про суми **нарахованих** та **сплачених податків та/або зборів**, суми податкового боргу та надмірно сплачених до місцевих бюджетів податків та/або зборів на відповідних територіях - щомісячно, не пізніше 10 числа місяця, що настає за звітним;
- про суми списаного безнадійного податкового боргу; суми розстрочених і відстрочених грошових зобов'язань та/або податкового боргу платників податків, які повинні бути сплачені до місцевих бюджетів на відповідних територіях; суми наданих податкових пільг, включаючи втрати доходів бюджету від їх надання, - щокварталу, не пізніше 25 днів після закінчення звітного кварталу.

Звітність у розрізі платників податків надається контролюючим органом **за запитом** ОМС протягом 20 днів з моменту отримання ним запиту. При цьому звітність органи місцевого самоврядування вправі отримувати від податкових органів за запитом в розрізі всіх платників податків, а не лише по юридичних особах, як це було передбачено до 1 січня 2022 року.

Порядок надання звітності у розрізі платників податків **ОМС** затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику" (абзаци сьомий і восьмий підпункту 12.3.3 п.12.3 ст.12 ПКУ). На виконання вимог ПКУ наказом Мінфіну від 23.11.2020 № 723 затверджено «Порядок надання звітності в розрізі платників податків органам місцевого самоврядування».

У свою чергу, відповідно до підпункту 12.4.5. п.12.4 ст.12 ПКУ, **ОМС надають інформацію контролюючим органам відповідно до прийнятих рішень** (з наданням копій відповідних документів) за місцезнаходженням земельних ділянок щодо виділених земельних ділянок у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв), а саме щодо:

- документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України (паспорта громадянина);
- реєстраційного номера облікової картки платника податків;
- кадастрового плану земельної ділянки з проекту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв);
- сертифіката на право на земельну частку (пай) (за наявності).

Така інформація надається в електронному вигляді у порядку та за формою, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

З практикою реалізації зазначеного порядку можна ознайомитися у [роз'ясненнях Головного управління ДПС у Київській області «Як фінансовим управлінням ОМС надати запити на отримання звітності в розрізі платників податків – юридичних осіб та звітності у розрізі джерел доходів»](#).

У разі наявності підстав для повернення (перерахування) МПЗ, органам місцевого самоврядування слід застосовувати механізм, передбачений [Порядком інформаційної взаємодії Державної податкової служби України, її територіальних органів, Державної казначейської служби України, її територіальних органів, місцевих фінансових органів у процесі повернення \(перерахування\) платникам податків помилково та/або надміру сплачених сум грошових зобов'язань та пені, затвердженим наказом Мінфіну від 11.02.2019 № 60.](#)"

Відповідальність

Податковим законодавством не встановлено окремої відповідальності щодо МПЗ, але у разі несплати або несвоєчасної сплати МПЗ будуть застосовуватись штрафні санкції, передбачені статтею 123 та 124 Податкового кодексу України.

Посилання на НПА, що згадані у роз'ясненні:

- ✓ Податковий кодекс України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
- ✓ Постанова КМУ «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» від 06.12.2022 № 1364. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1364-2022-%D0%BF#Text>
- ✓ Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затверджений наказом Мінінтеграції (останній від 22.12.2022 № 309) Електронний ресурс. Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text>
- ✓ Роз'яснення Головного управління ДПС у Київській області. Електронний ресурс. Режим доступу <https://kyivobl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/532205.html>
- ✓ Наказ Мінфіну від 11.02.2019 № 60 Порядок інформаційної взаємодії Державної податкової служби України, її територіальних органів, Державної казначейської служби України, її територіальних органів, місцевих фінансових органів у процесі повернення (перерахування) платникам податків помилково та/або надміру сплачених сум грошових зобов'язань та пені
Електронний ресурс. [Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0370-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0370-19#Text)